

С. Ушневич обґрунтовує необхідність вивчення коміксів у межах уроків позакласного читання, оскільки такі уроки позначені широким спектром дії на формування інформаційної культури школярів. Тож комікси про події новітньої історії України, на думку дослідниці, сприятимуть виробленню адекватного ставлення до нашого сьогодення [6].

Як підсумок скажемо, що комікси збагачують словниковий запас учнів і вчать їх застосовувати пунктуацію при прямій мові; сприяють розвитку зв'язного мовлення учнів; допомагають розпізнавати нелінійні сюжети; стимулюють розвиток уяви; сприяють творчому розвитку; заохочують учнів до ознайомлення з різними мистецькими жанрами та формами, стимулюють інтерес до літератури загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашуленко О. Зміст і структура читацької компетентності молодшого школяра. *Компетентнісні засади змісту освіти в 11-річній школі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 28-29 березня 2013 року. С. 202–206.
2. Ісаєва О. Креолізований текст на уроках світової літератури як фактор активізації читацької діяльності. URL: media.ippo.kubg.edu.ua/wp.../isaeva_kreolizovanyj_tekst.doc. (дата звернення: 02.10.2023).
3. Історія українських коміксів. URL: <https://uncomics.com/ukranian-comics>. (дата звернення: 10 жовтня 2023 року).
4. Колесник О. С. Поетика графічного роману: синтез мистецтв та транспозиції. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. пр.* 2013. Вип. XXXI. С. 301–307.
5. Лілік О. Особливості використання коміксів на уроках української літератури. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2021. С. 185–197.
6. Ушневич С. Використання медіатехнологій у підвищенні літературної освіти молодших школярів. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/8586-Текст%20роботи-16148-1-10-20210210.pdf> (дата звернення: 13 жовтня 2023 року).
7. Чикалова Т. Г. Дидактичні можливості використання коміксів на уроках у початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 20. Т. 3. С. 52–55.

Марія ПАСТЕРНАК
(Дрогобич, Україна)

ПРЕДМЕТИ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ДЖЕРЕЛО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Багатство духовної культури людини завжди визначається тими цінностями, які вона засвоює й осмислює. Одним із найважливіших складників цієї культури є вміння бачити в собі та в довкіллі прекрасне, класифікувати й аналізувати естетичні явища дійсності, відділяти їх від потворних, насолоджуватися спогляданням творів мистецтва та читанням художніх текстів, творити за законами краси – могутнього джерела «моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості» [4, 369]. Ці вміння – результат естетичного виховання – складової частини виховного процесу, без якої немає цілісної особистості.

Проблеми, пов'язані з естетичним вихованням, широко репрезентовані у спадщині видатних педагогів та діячів освіти – Г. Ващенко, Е. Водовозової, І. Зязюна, П. Каптерева, С. Лисенкової, С. Русової, Е. Михеевої, К. Ушинського, які довели його значущість в опануванні досягнень людської культури [2]. Вони не перестають хвилювати й багатьох сучасних дослідників, зокрема учених-лінгводидактів – це засвідчують праці М. Грибан, Л. Коваль, О. Кучерук, В. Мельничайка, М. Пентилюк, В. Передерій, М. Стельмаховича, Г. Шевченко та інших. Вони у своїх твердженнях, спостереженнях, практичних рекомендаціях виходять із настанови, що «уроки рідної мови є органічною складовою частиною виховного процесу» загалом, розвитку естетичних смаків і творчої активності зокрема [1, 362].

Успішність естетичного розвитку особистості молодшого школяра забезпечує одна з найважливіших педагогічних умов – систематичність. Тож дуже важливо від перших днів навчання в школі розкривати перед дітьми красу мовленого слова, бо, як писав В. Сухомлинський, «чуйність до краси слова – це величезна сила, що облагороджує духовний світ дитини. У цій чуйності – одне з джерел людської культури» [3, 45]. Він був переконаний, що без поетичного, емоційно-естетичного струменя неможливий повноцінний розумовий розвиток дитини .

Першим кроком у роботі над будь-яким твором мистецтва є його сприйняття. Це безпосереднє емоційне переживання, під час якого активізуються психологічні процеси особистості. Поглиблення естетичного сприйняття мистецтва слова відбувається за створення певних «емоційних умов», до яких відносимо: емоційно-образну розповідь вчителя; звернення до емоційної пам'яті учня; роботу з художньо-образними засобами тексту; використання «суміжних мистецтв».

Серед засобів тексту, які здатні потужно впливати на емоційну сферу його реципієнта і слугувати основою для розвитку естетичних почуттів, смаків, ідеалів, урешті-решт естетичної свідомості належать насамперед тропи та стилістичні фігури. Тропи – це узагальнена, родова назва виразів, ужитих в переносному значенні. У кожному конкретному випадкові маємо справу з одним із різновидів тропів – порівнянням, епітетом, метафорою, метонімією, іронією тощо. Вони виконують зображувально-виражально-оцінну функцію, допомагаючи створити пейзажні чи портретні замальовки, передати характери персонажів, зобразити їхні психічні стани – див., для прикладу, текст із підручника М. Вашуленка та С. Дубовик «Українська мова» для 2 класу (К., 2019), в якому різні тропи (метафори, епітети, порівняння) разом із пестливими словами допомагають авторів передати грібне розмаїття лісу:

Різнокольорові сирійжки – білі ніжки – розбіглися по лісу, мовби граються в піжмурки. Лисички усміхаються їм жовтуватими личками. Нерозлучні опеньки вихваляються своєю великою родиною. Гордовито поглядають на своїх друзів боровики.

Ознайомлення учнів із мистецтвом слова, первинне пізнання його закономірностей відбувається на уроках із предметів мовно-літературної освітньої галузі, насамперед на уроках української мови та читання – чи то як окремих предметів, чи інтегрованих курсів. Адаже згідно з задекларованою НУШ свободою педагогічної творчості маємо 2 варіанти Типових освітніх програм – Типової освітньої програми, створеної під керівництвом О. Савченко [5] й Типової освітньої програми, створеної під керівництвом Р. Шияна [6]. Спільним для всіх підручників є те, що, по-перше, вони скла-

даються з 2 частин, по-друге, – укладені за сезонно-тематичним принципом; по-третє, містять QR-коди для електронних додатків, по-четверте, спрямовані на розв’язання мети й завдань мовно-літературної освітньої галузі, серед яких – формування морально-етичних і естетичних якостей, виховання любові до України, до мови, до природи, інтересу до історії й культури свого народу та народів світу. Різняться ж ці підручники обраним варіантом інтеграції: автори, що орієнтувалися на Типову програму О. Савченко, обрали варіант побудови нового предмета з автономних блоків, а ті, що уклали підручники за програмою Р. Шияна, – практично повне злиття навчального матеріалу інтегрованих предметів в одному курсі.

Методичні прийоми, якими можна скористатися в процесі реалізації завдань естетичного виховання молодших школярів на уроках української мови та читання, – це виразне й емоційне читання художнього тексту чи первинне сприйняття його у художньому виконанні; опрацювання мовно-естетичних понять; робота з картинами та ілюстраціями, їх опис; розповідь за ілюстрацією чи картиною; стилістичний експеримент для вмотивування вибору автором тих чи тих засобів або мовленнєвих ситуацій; використання інших видів мистецтв у згоді з тематичним спрямуванням художнього тексту. Провідною метою при читанні художнього тексту має стати забезпечення його розуміння. Нерозуміння того, про що йдеться в тексті, знижує інтерес до його змісту, викликає негативні емоції. За таких обставин зайве стверджувати, що такий твір матиме якусь естетичну цінність для читача й для формування в нього тих чи тих якостей.

Отже, в умовах особистісно-орієнтованого навчання потрібна така система роботи з предметів мовно-літературної освітньої галузі, яка забезпечить загальний та естетичний розвиток молодшого школяра, збагатить його емоційно-художній досвід, інформаційно-естетичну базу як основу розбудови його духовного світу, пізнання ним глибин прекрасного і його творчої активності, спрямованої на утвердження цього прекрасного в природі, мистецтві, житті та в суспільних взаєминах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грибан Г.В. Формування естетичної культури учнів засобами мови. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць* / за ред. О.А.Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 362–368.
2. Зязюн І.А. Естетичні регулятиви педагогічної майстерності. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць* / за ред. О.А.Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14–23
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. К.: Рад. школа. Т. 2. 1976. 658 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. К.: Рад. школа. Т. 3. 1977. 672 с.
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 159 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>.
6. Типова освітня програма початкової освіти. Цикл І (1 – 2 класи), розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. URL: <https://vberz-osvita.gov.ua/news/11-30-00-08-04-2018>.